

Műtárgyak

Ország Lili kiállítás a
Kiscelli múzeumban

Kovács Kende, Pusztai Dániel
Konzulens: Zacher Bendegúz
Közép TDK 2023

Műtárgyak

Egy múzeum a város felett. A fák között.
Egy volt templomtér.
Egy három részre tagolt térsor.
Egy a megérkezéshez,
Egy a kiállításnak,
Egy pedig az útra keléshez.

Egy Ország Lili kiállítás.
Fal, kő, oszlop, labirintus, betű, írás.
Összpontosult lényeg.
Minimális beavatkozás, hogy a tér érvényesülhessen.

3 tér - 3 tárgy.

Első tér. A megérkezés tere.
Egy vertikális elem.
Egy oszlop. Felirattal.
Egy elem mely autonóm a térben.
Egy tárgy mely túlmutat az időbeli
és fizikai helyzetén.
Egy tárgy, mely körbejárásra, felfedezésre,
megtapasztalásra készlet.
Egy tér az átszellemülésre és megismerésre.

Második tér. A kiállítótér.
Egy sík elem, mely lebeg a térben.
Egy egyszerű gesztus, mely mégis grandiózus.
Egy elem, mely definiálja a teret.
Egy elem, mely összesűrűsíti a teret
és a festményekre összpontosítja a figyelmünket.
A kiállított elemekre, melyeket elválasztunk a faltól
és szétszórunk a térben.
Melyek között nincs kreált hierarchia,
nincs ideológiai sorrend.
Egy kiállítás, ahol a látogató
megalkothatja a saját narratíváját.
Egy struktúra, mely aktív befogadásra ösztönözt.

Harmadik tér.
Egy kis tér.
Egy bútorral.
Egy paddal, melyre leülhetünk.
Ahol megpihenhetünk és elmélyedhetünk.
Egy kiadvánnyal a kezünkben Ország Liliről.
Egy tér a tapasztalatok összegzésére, átgondolására.

Bevezetés

Olyan plasztikus térbe mint a Kiscelli múzeum templomtere kiállítást tervezni kettős feladat. Nem szabad és talán nem is lehet megállni a klasszikus kurátori feladatok elvégzésénél. A térhasználat fokozott hangsúlya, a jelenlegi építettkarakterre való reagálás és személyes építészeti vízió nélkül a feladat nem megoldható. A múzeum Óbudán, a Kiscelli parkerdőben található, távol a nyüzsgő városi élettől. Eredetileg a trinitárius rend számára kolostornak és az ahhoz tartozó barokk templomnak épült a 18. század közepén. Szakrális szerepét viszonylag kevés ideig őrizte meg, a rendet a század végén feloszlatták. Ezt követően az épület kaszárnyaként és katonai kórházként működött. A funkcióváltás miatt az épületen számos átalakítást végeztek, a két torony egy részét elbontották, a templom hajójának terét pedig beépítették, hogy háromszintes legyen. Az épület később hosszú ideig üresen állt, majd egy bécsi bútorgyáros vásárolta meg, aki kastéllá és bemutató térré alakította át. Végrendeletében az épületet a fővárosra hagyta azzal a feltétellel, hogy az épület múzeumként működjön, míg a környező terület közparkként szolgáljon. A múzeum kialakítása még a második világháború előtt megtörtént, de a háború és az 56-os szabadságharc miatt az épület súlyosan megrongálódott. Mai formáját a hetvenes évektől kezdődő felújítási munkálatok követően érte el. A beszakadt tető helyén a templom új tetőszerkezetet kapott, ablaknyílásait befalazták, de belső részeit nem építették újjá. A Kiscelli romtemplomban a Fővárosi Képtár 1988-ban rendezhette meg az első gyűjteményes kiállítását.

”Templomtér”

Bár a kiállítási helyszínt továbbra is templomtérnek nevezik, eredeti funkciójából eredő szakrális jellegét rég elveszítette. Mindazonáltal a tér múltjának rétegzettség és puszta megjelenése egy erősen atmoszférikus és autonóm, a múzeum többi részétől teljesen eltérő teret hozott létre. Az átépítés nyomai mindenhol láthatók, a vakolatlan falak, a díszítések hiánya és a puritán anyagok, mint a kő vagy a különböző méretű téglák rendszertelen elrendezése mind ezek következményei. A romtemplom terét három részre osztották, melyek tovább hangsúlyozzák az eredetileg is monumentális barokk belső tér vertikálisát. Ebben a függőleges kompozícióban csak a középső tér újraépített acélvázastető szerkezete tűnik kissé idegennek. Ezekből következően a tér számos aspektusban ideális partnerként és szoros kölcsönhatásban tud működni Ország Lili művészetével. A művek és a tér közötti szerves kapcsolat egymást kiegészítve és erősítve érvényesül.

Ország Lili

A Kiscelli múzeum legkarakteresebb terében talán bármilyen alkotó műveit elhelyezve, azok plusz jelentésréteggel gazdagodnának, a múzeumban való meditatív szemlélődésnek nehezen lehetne jobb katalizátort találni mint az egykori templom torzója. Egy olyan autonóm művész munkái mint Ország Lili már a részletes megismerés előtt is rámutatnak a művész karakterére, sajátos világára és beszédmódjára. Ennek a két karakternek az alkotásokból és az épített környezetből adódónak kölcsönhatása mindkettő számára előnyös lehet, akár oly mértékben is, hogy olyan kiállítás jöjjön létre, ami csak ott, csak úgy létezhet.

Ország Lili (1926-1978) Ungváron született, egy tehetős zsidó családban. Már fiatal korában kitűnt tehetségével a művészetek terén, különösen a rajzolás iránt érdeklődött. Az életébe azonban sorsdöntő események és tragédiák szőtték bele szálakat, melyek hatással voltak művészi munkásságára. Deportálásuk és a holokauszt traumája mély nyomot hagyott benne. Apja kapcsolatainak köszönhetően megmenekültek a holokauszt elől, majd Budapestre menekültek. Beiratkozott a képzőművészeti egyetemre, ahol Pilinszky Jánossal találkozott, és később Bálint Edével és az Európai iskola kiemelkedő tagjaival is kapcsolatba került. Egyre több sikert ért el és aratott elismeréseket munkásságával. Új műterem lakást is kapott, azonban sajnos hamarosan, elhunyt, hátra hagyva egy olyan művészeti örökséget, melyben a történelem tragédiái és a személyes tapasztalatok összetalálkoztak, és amely ma is kiemelkedő azonban, talán nem eléggé ismert.

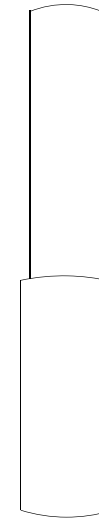
Művészete

Alkotói tevékenysége sokszínű volt, mely több különböző korszakra osztható. Korai munkáiban a halál, a temető, és a cipő motívumok jelennek meg, melyek párhuzamba hozhatók édesapja elvesztésével. Ekkor foglalkozott az emlékezés témájával. Kozmikus, ezoterikus témájú képei a babonás jellemére utalnak, míg a kollázsok lehetővé tették számára gondolatainak gyors projektálását és különböző témák feldolgozását, például a női témákat. Bulgáriai utazása során az ortodox ikonok hatására elkezdett ikonos képeket alkotni. Később városi szerkezetek, rétegzettség, valamint a Prágai zsidó temető, falak és kövek szimbolikája inspirálta alkotásait, aminek a Rekviem sorozatban találta meg a kiteljesedést. Az olaszországi utazásai során Pompei romjai között talált új inspirációt, majd végül a labirintus sorozatban sikerült összegzése korábbi korszakainak.

Reflektió

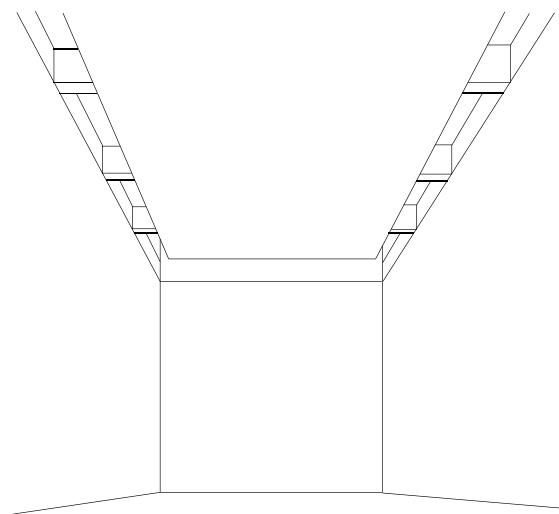
Ország Lili mívészete számunkra a rétegzettségéről szól. A kultúrák, történelmi rétegek egymásra épülése mindvégig visszatérő és központi eleme az alkotásainak. Életének különböző korszakaiban született alkotásait nem szeretnénk semmilyen hierarchikus sorrendbe helyezni, nem szeretnénk azokat egyesével értékelni, inkább a sokrétű, mégis egységes életművét szeretnénk kiemelni. Ez a fajta látványteremtő, szimbólumokkal és motívumokkal operáló mívészete és alkotói pályája teszi őt önálló nyelven beszélővé és a modern magyar festészet egyik legkiemelkedőbb alkotójává.

Előképek

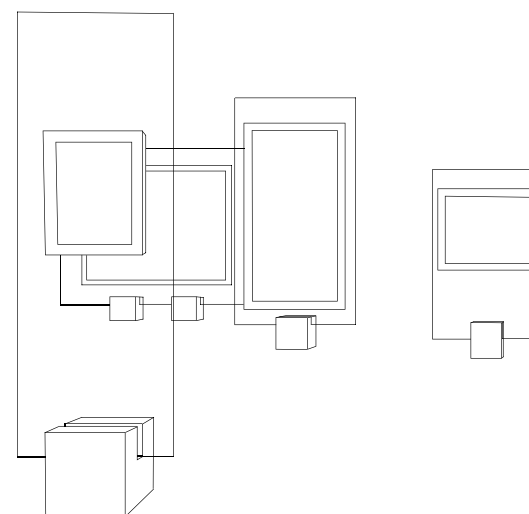

A Barozzi Veiga építészpáros a 2016-os Velencei Biennáléra mindössze egy oszlopot helyezett el a Corderie épületében, egy hosszanti, oszlopsorokkal tagolt térbe, mégis a tengelyre elhelyezett, független elem egy karakteres kiáltvány volt a forma autonómiája és a helyspecifikusság közötti egyensúly kifejezésére. A projekt az érzékenység és a monumentalitás közötti ellentétet alapszik. Rámutat, hogy egy egyszerű tárgy elhelyezésével is lehet egy általános érvényű, mégis szorosan a helyhez köthető térélményt és gondolatokat megfogalmazni és a tér lényegét módosítani.

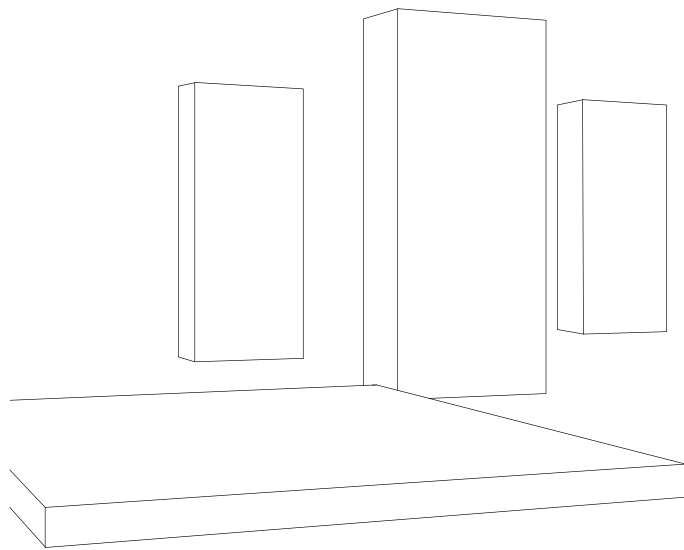

Arno Brandelhuber a berlini St. Agnes templom átépítésénél egy egyszerű síkfödém behelyezésével osztotta két részre a templomteret, mely így vált múzeumi kiállítóterré. Ez esetben a vastag betonfödém a tér deszakralizálásában szerepet játszó beavatkozás volt. A nehéz, mégis a falaktól eltartott tömege látszólag ellentmondásosan lebeg a térben, mégsem okoz kellemetlen, nyomasztó érzést.

Lina Bo Bardi a MASP-ban (São Paulo) betonkockákon álló üveglapok közé helyezett festményeket rendszertelenül szórt szét a kiállítóterben, ezzel egy rugalmas és szabad struktúrát hozott létre, ahol a látogató nincs irányítva, és lehetősége nyílik a tiszta és befolyásolatlan megfigyelésre. A képeket elválasztotta a falaktól, hierarchia és kronológia nélküli kiállítást teremtett, aktív döntéshozatalra biztatva a látogatót, ahol mindenki saját maga döntheti el, milyen úton halad keresztül a kiállításon.

John Pawson Berlinben egy volt bunkert alakított át múzeummá (The Feuerle Collection), ahol a beavatkozások szándékosan minimálisra lettek korlátozva, mindig tiszteletben tartva azt, ahogyan a természet, az ember és az idő nyomot hagyott az épület szerkezetén. Ebben az erősen atmoszférikus és karakteres térben nem a nagy gesztusokra, hanem a finom részletek precíz kidolgozására összpontosult az erőfeszítés, különös figyelmet szentelve a fényekre és a világítás minőségére.

Bibliográfia

José Esparza Chong Cuy- Lina Bo Bardi, Sao Paolo, 2020

Peter Zumthor - Atmospheres, Basel, 2006

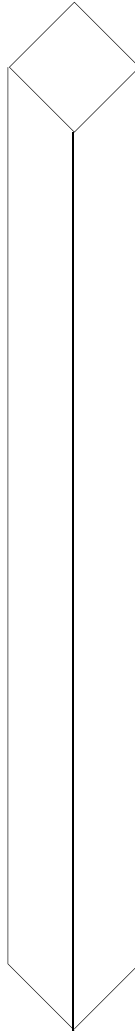
El Croquis 181. Madrid, 2015

El Croquis 194. Madrid, 2018

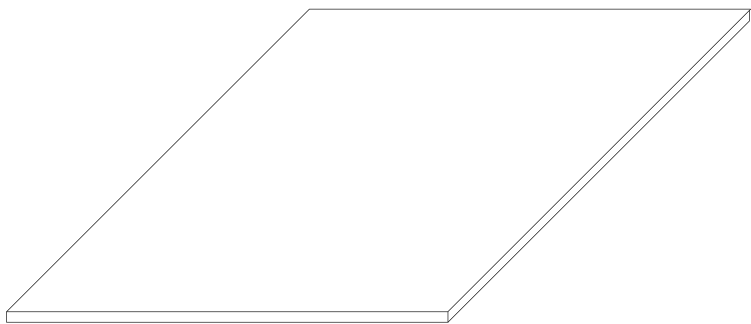
El Croquis 127-158. Madrid, 2022

Koncepció

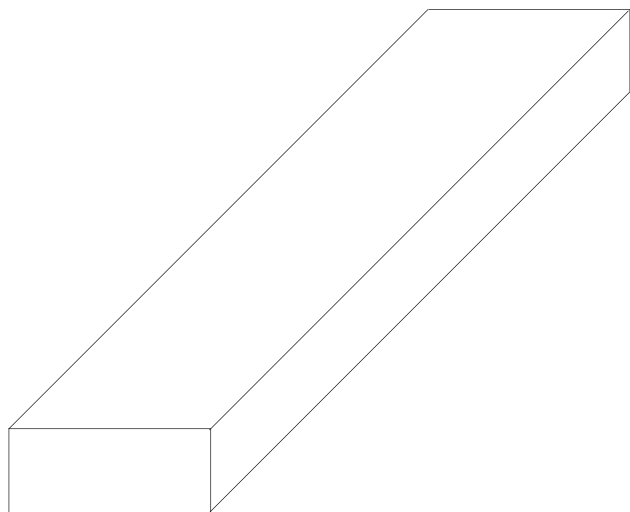
A koncepciónk magja egy olyan kiállítás, mely egyszerre reflektál az adott helyére, a templomtérré és felerősíti annak térhatását, miközben Ország Lili festményeihez és az őt megtestesítő eszmékhez is szorosan kapcsolódik. Egy kiállítás melyben összpontosul a lényeg, de mindezt egy minimális beavatkozással éri el, hogy érvényesülhessen maga a tér, annak rétegzettsége. Az alkotások a falaktól eltávolítva, térben elszórva találhatók, nincs hierarchikus vagy időrendi sorrend, ami szabadságot ad a kiállításnak. Egy demokratikus kiállítást alakítunk ki, ahol a látogatót aktív befogadásra ösztönözzük. Hagyjuk, hogy ő maga járja be teret a saját elképzelése szerint, ezzel létrehozva saját narratíváját az alkotások, Ország Lili és a tér kapcsán. A kiállított alkotásokat mind a Fővárosi Képtár tulajdonában lévő képek közül válogattuk, összesen 41 db-ot, azokat egyenrangúként, elrendezésüket variálhatóan, de semmiképp sem véletlenszerűen kezelve. Ország Lili minden korszakából választottunk alkotásokat, grafikákat és festményeket egyaránt. Ezek elrendezése között nem egy dogmatikus, hanem egy korszaktól és elkészítési módtól független, főként témabeli vagy motívumbeli hasonlóságra építő kapcsolatok jönnek létre. Az alkotásokat két-két dróthuzalon lógatjuk be a térbe. Ennek a megoldásnak köszönhetően a festmények teljes valójukban lennének megtekinthetőek. A képekhez tartozó rövid leírások azok hátoldalára kerülnének, ezzel is a narratíva nélküliséget, önmagukban való értelmezhetőséget erősítve. A néhányuk fölé belebegtetett sík födém alatt kialakuló szélsőségesen nyomott tér befelé forduló, bizonytalan, nyomasztó érzést keltve egy plusz értelmezési réteget ad az alatta lévő képeknek.

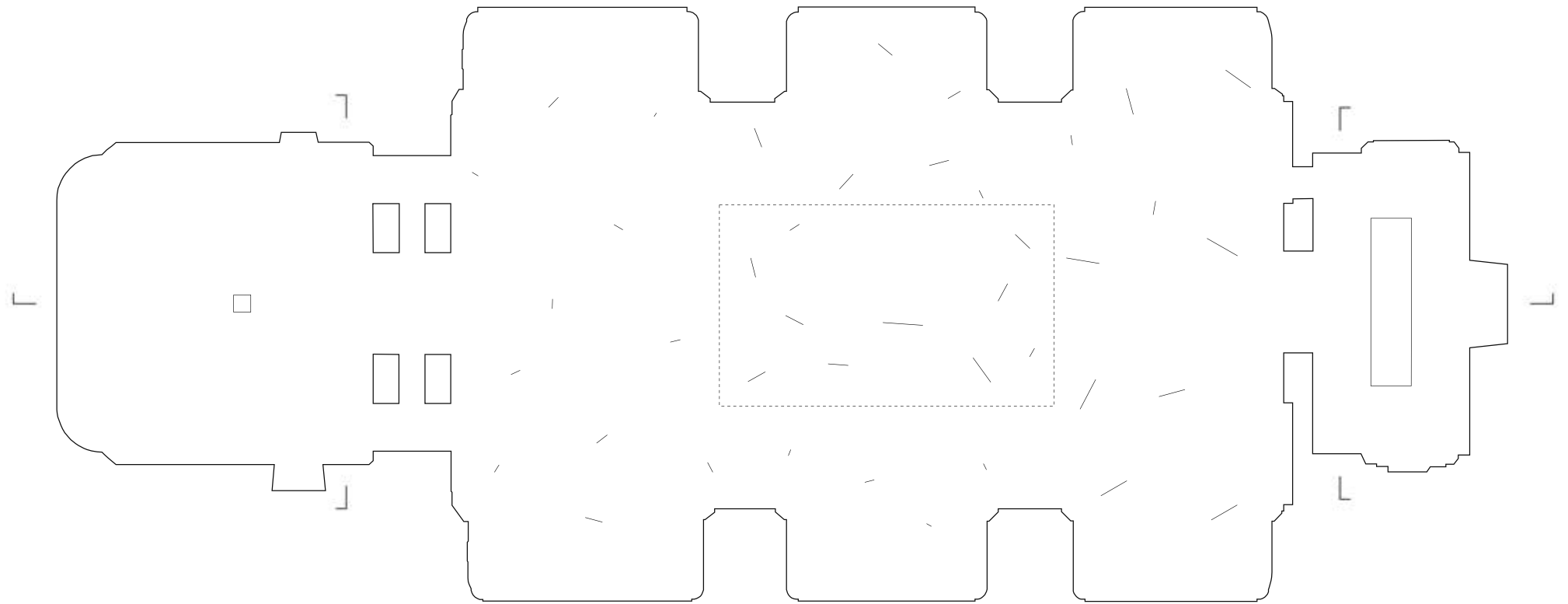
A templom három részre tagoltságát kihasználva három különböző funkciójú és atmoszférájú teret hoztunk létre. Az első a megérkezés helyszíne. A templomtér csak itt van összekötve a múzeum többi részével, az elválasztást csak egy vastag anyagú függöny adja, melynek elmozdításával léphetünk be a templomtérbe. Ekkor egy sötét térbe érkezünk, melynek középpontjában egy autonóm elem található, egy fekete oszlop, amely hangsúlyozza a tér vertikálisát. Anyaga feketére festett gipszkarton, és fehér színnel szedett szöveg fut rajta végig, mely Ország Lili életét és munkásságát mutatja be az oszlop teljes magasságában. Ez lehetővé teszi a festő megismerését a látogatók számára, megadja a kiállítás felütését. A megvilágítás felülről belógatott lámpákkal történik, amelyek az oszlop oldalainak szemmagasságára fókuszálnak, így a szöveg itt tisztán olvasható. Ahogy tovább haladunk és szemünk elhagyja ezt a pontot, a szöveg egyre kevesebb fényt kap, és egy idő után már nem is olvasható, csupán a szöveg jelenléte érzékelhető. A szöveg körbefut az oszlopon, ezzel irányítva a látogató figyelmét az oszlop körüli mozgásra, valamint a tér további felfedezésére.

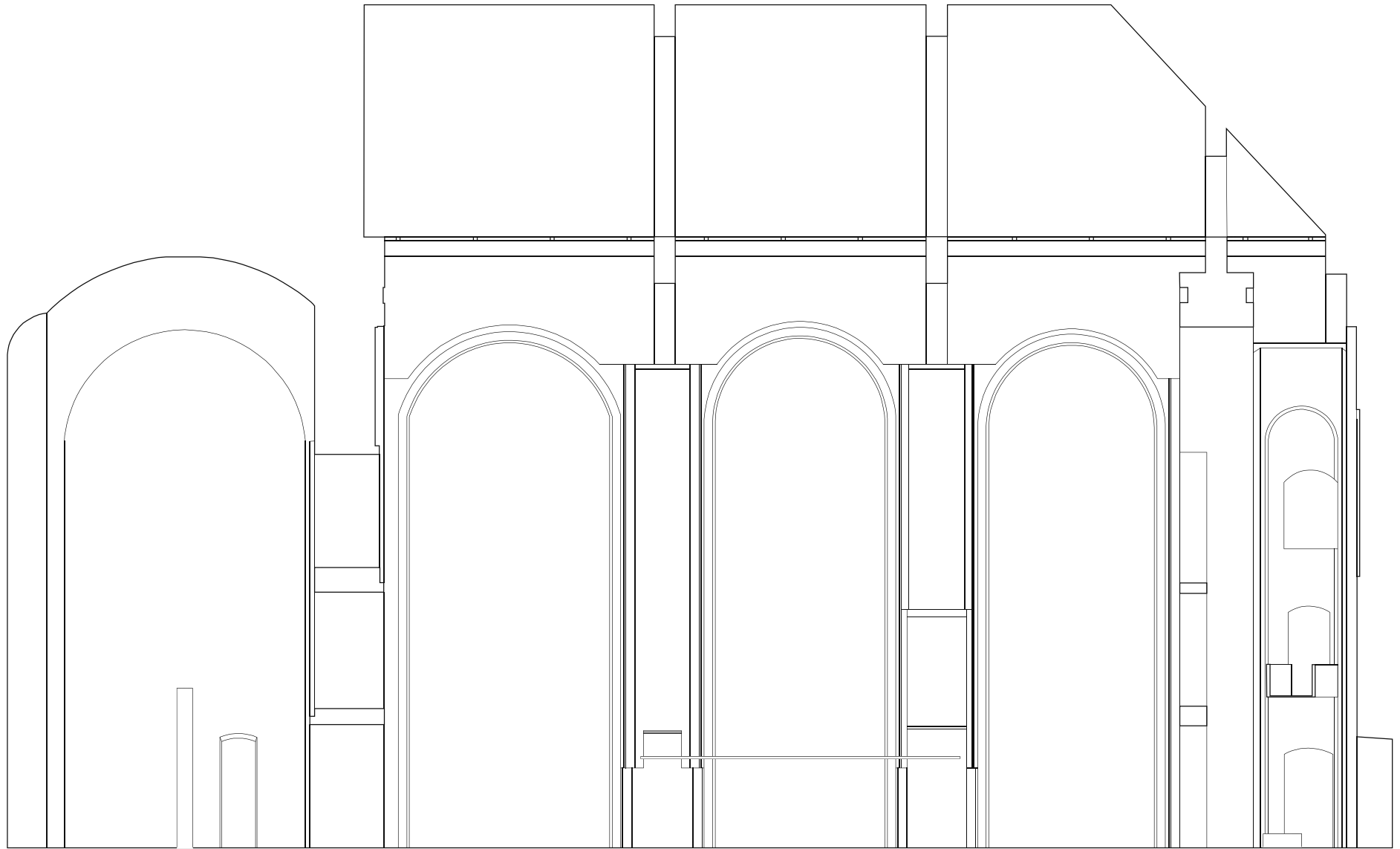

Átérve a következő térbe, az szintén sötét és hasonló hangulatú, de itt a térben a markáns gesztus egy belebegtetett födém, mely sötét színével szinte beleolvad a derengő sötétbe, mégis a tapasztalt térélményt jelentősen befolyásolja. A födém egy nagyon vékony gipszkarton lap, mely egy tartószerkezetre van erősítve és úgy belógatva, miközben a térnek csak egy részét takarja le, ott egy sokkal nyomottabb térélményt létrehozva, mint a belógatott födémmel nem takart térrészben. A kiállított alkotások elszórtan, szintén felülről vannak belógatva, így a falak üresen maradnak, azokat érintetlenül hagyva, a természetes szépségükben és rétegződésükben láthatóak. A festmények a tetőszerkezetre függesztett, sötétben nem látható fémrudakra vannak rögzítve. Egy festmény két dróthuzalról lóg, mely a festménynél súlyozva van, hogy azok függőlegesen álljanak. A leíró szövegek az alkotások hátoldalára, a rögzítés köré kerülnek, ezáltal megmutatva a képeket teljes valójukban. A látogatókat a kiállítás egy szabad bejárásra ösztönzi, mely során mindenki a maga igényei és elképzelése szerint fogadhatja be a kiállított műveket.

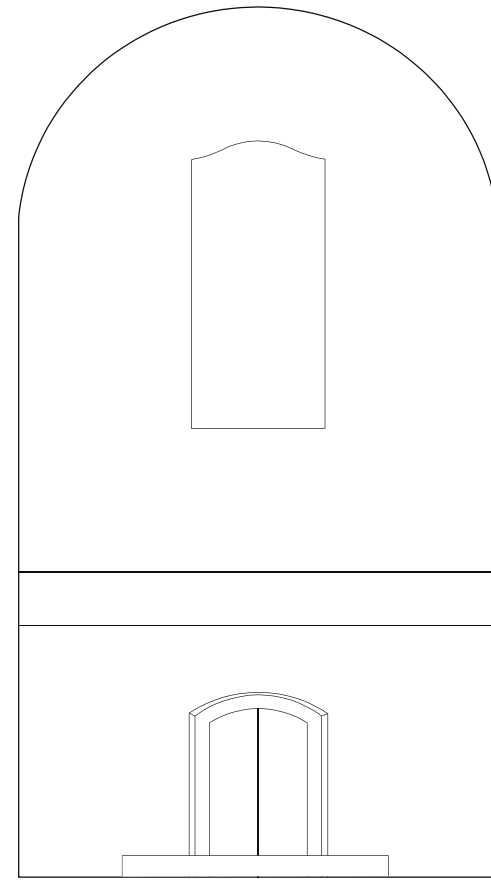
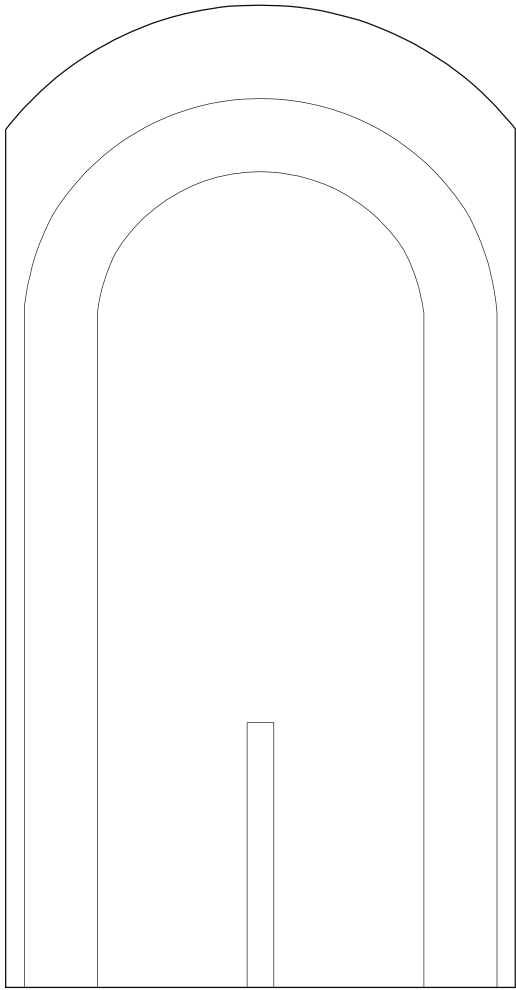

A térsorra felfűzött harmadik és egyben legkisebb tér a megpihenés, reflexió tere. Ennek tengelyében egy fekete, anyagában tömör pad található, amin a kiállításhoz készült kiadvány példányai találhatóak, a felülről belógatott lámpák fényében. A tér továbbra is sötét, a könyv olvasásához a padra leülve, a lámpához közel hajolva van lehetőség. Friss élményekkel tele, az előző térrészből érkező itt lehetőség van a festményekről és Ország Liliről hosszabb leírásokat olvasni, a tapasztalatok összegzésére és átgondolására. Ezzel a térrel közvetlen összeköttetéssel rendelkező kis tér, mely egy csigalépcsővel felvezetne a belógatott hídra, le lesz zárva, így a templomtérből távozni csak a kiállításon és az oszlopos téren keresztül lehet majd. Ezáltal is ösztönözve a látogatót a képek újra megtekintésére a kiadványból megszerzett tudás ismeretében.

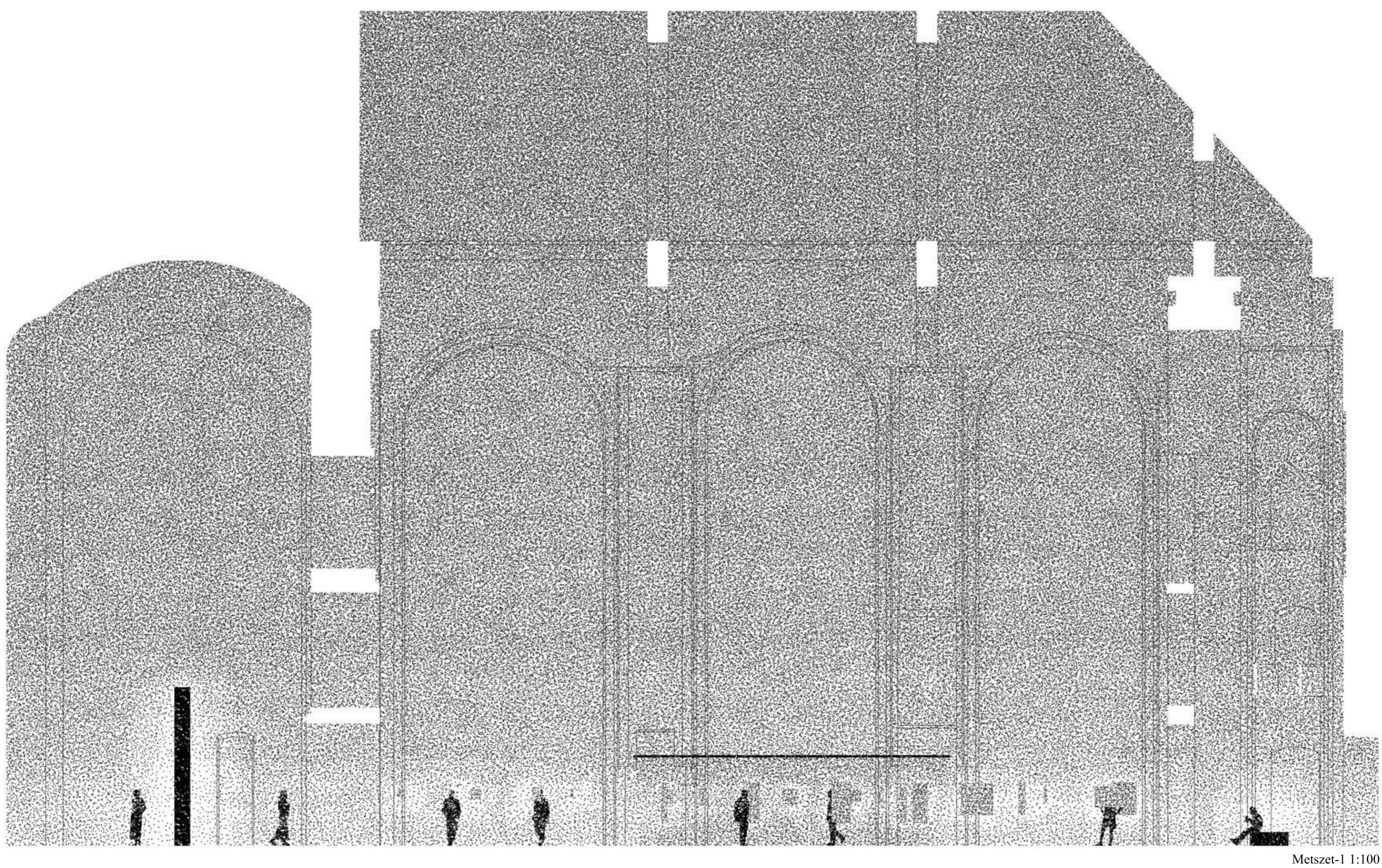
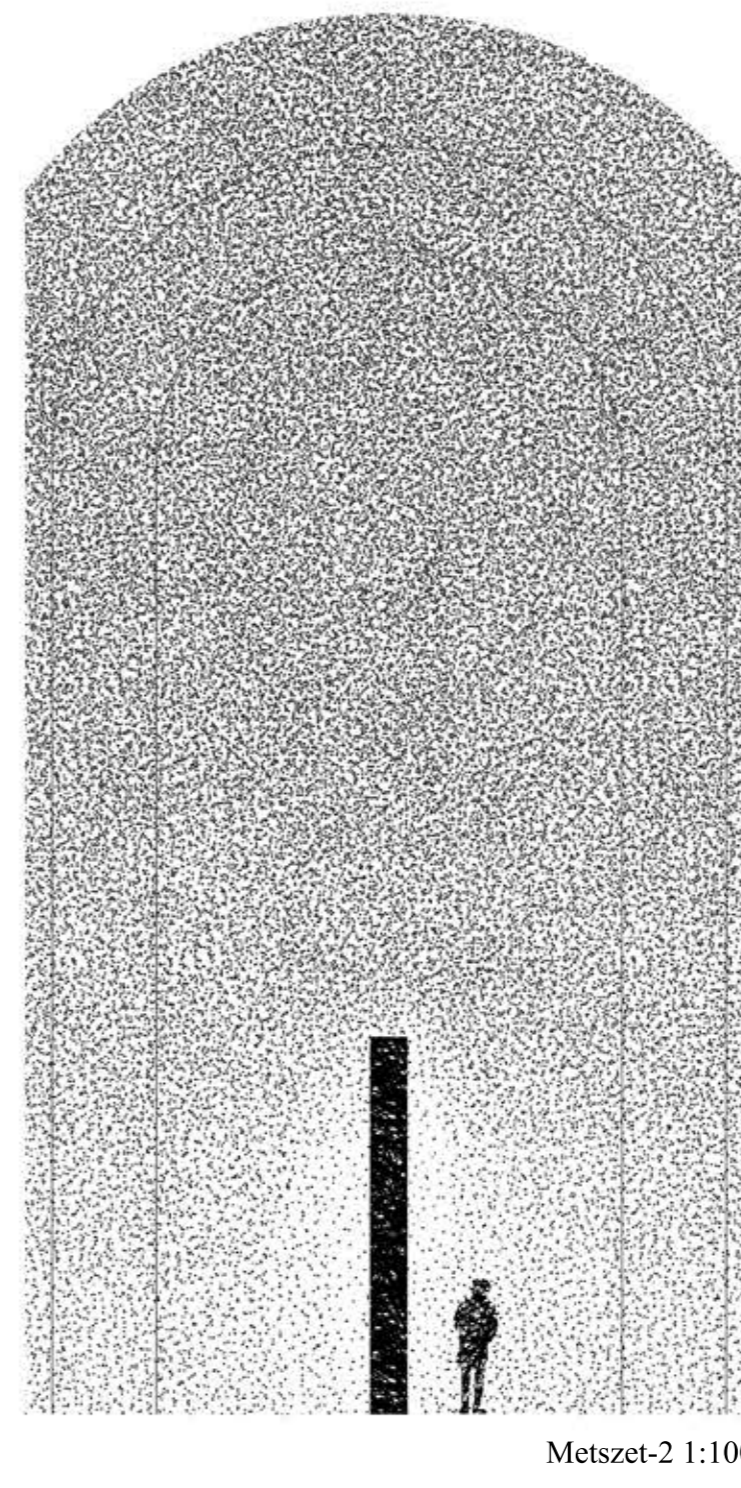
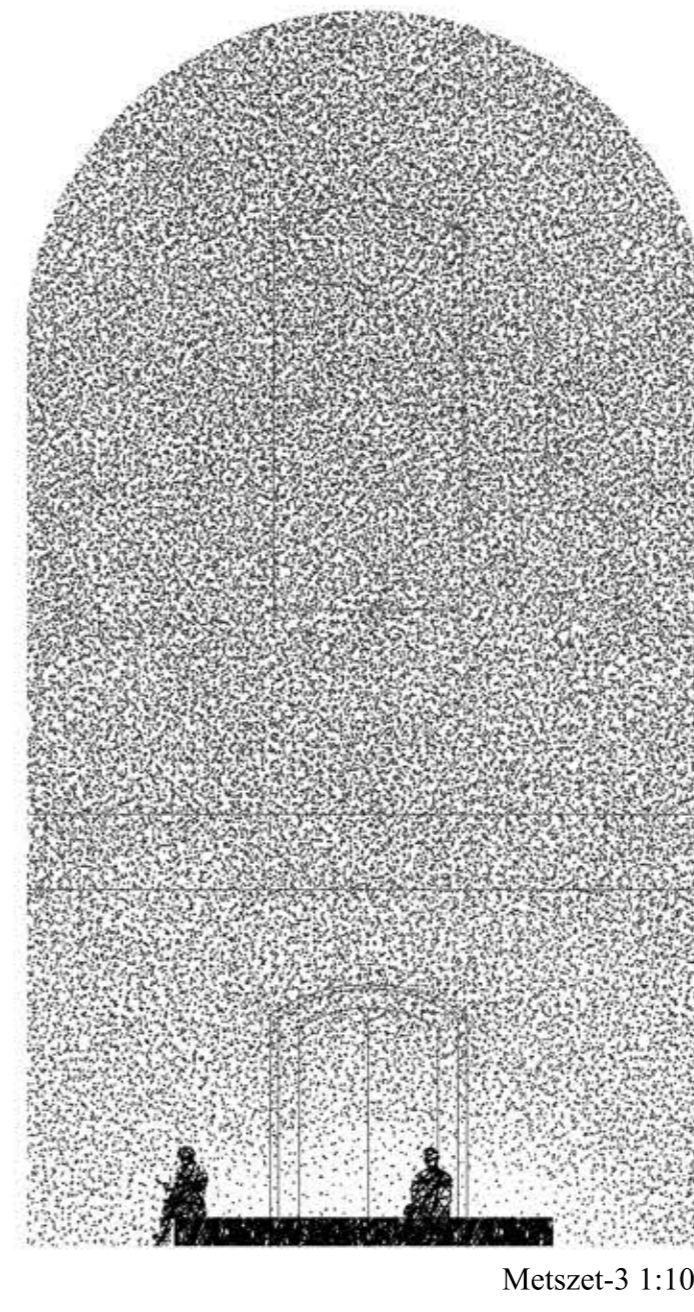
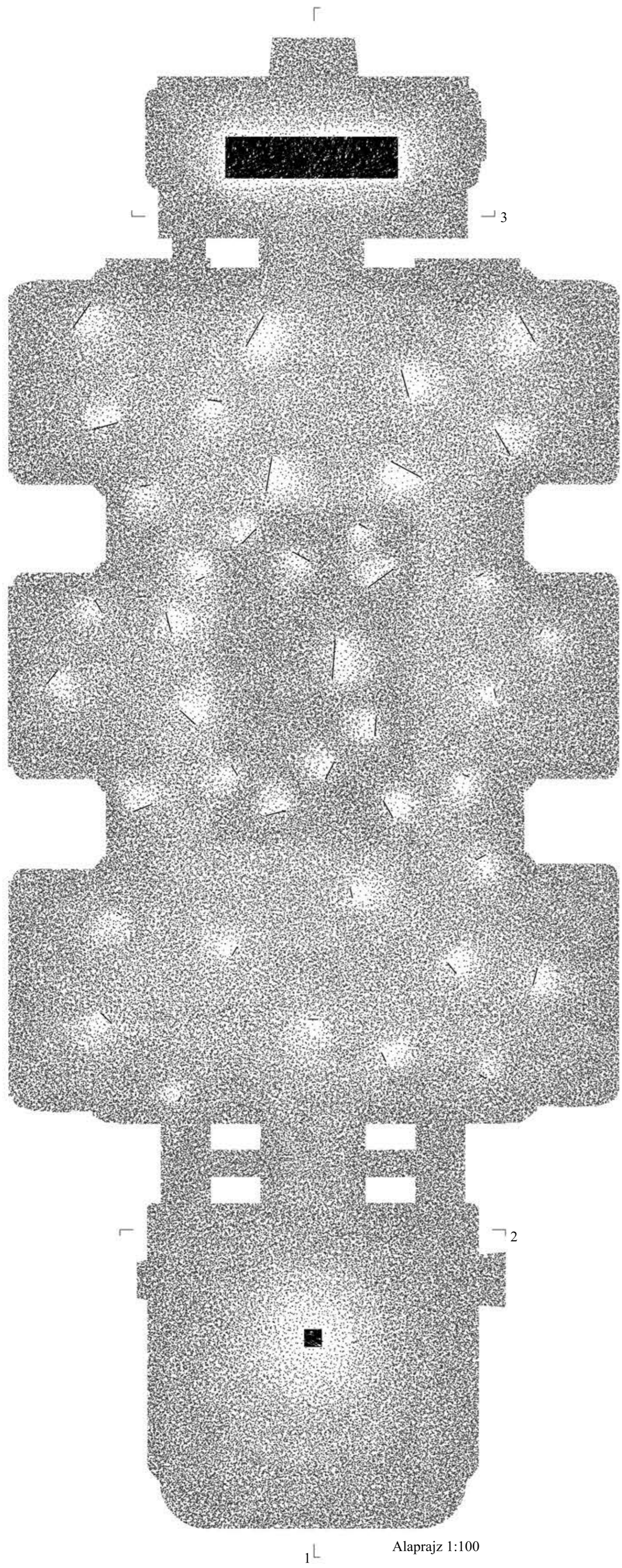

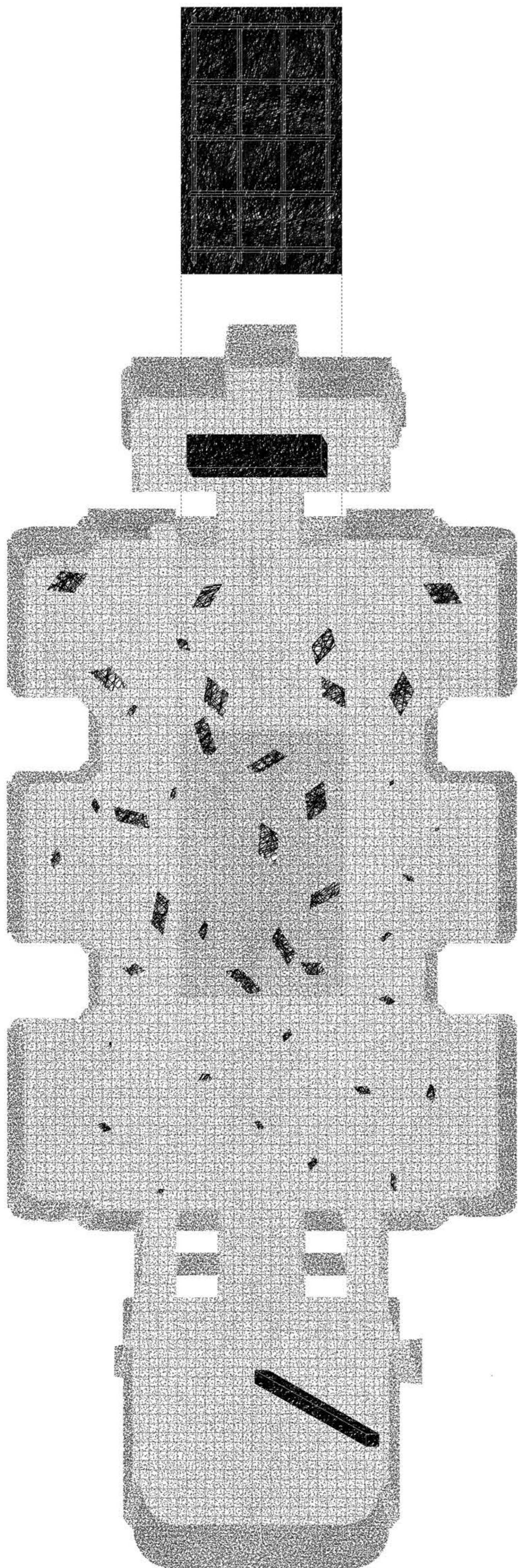

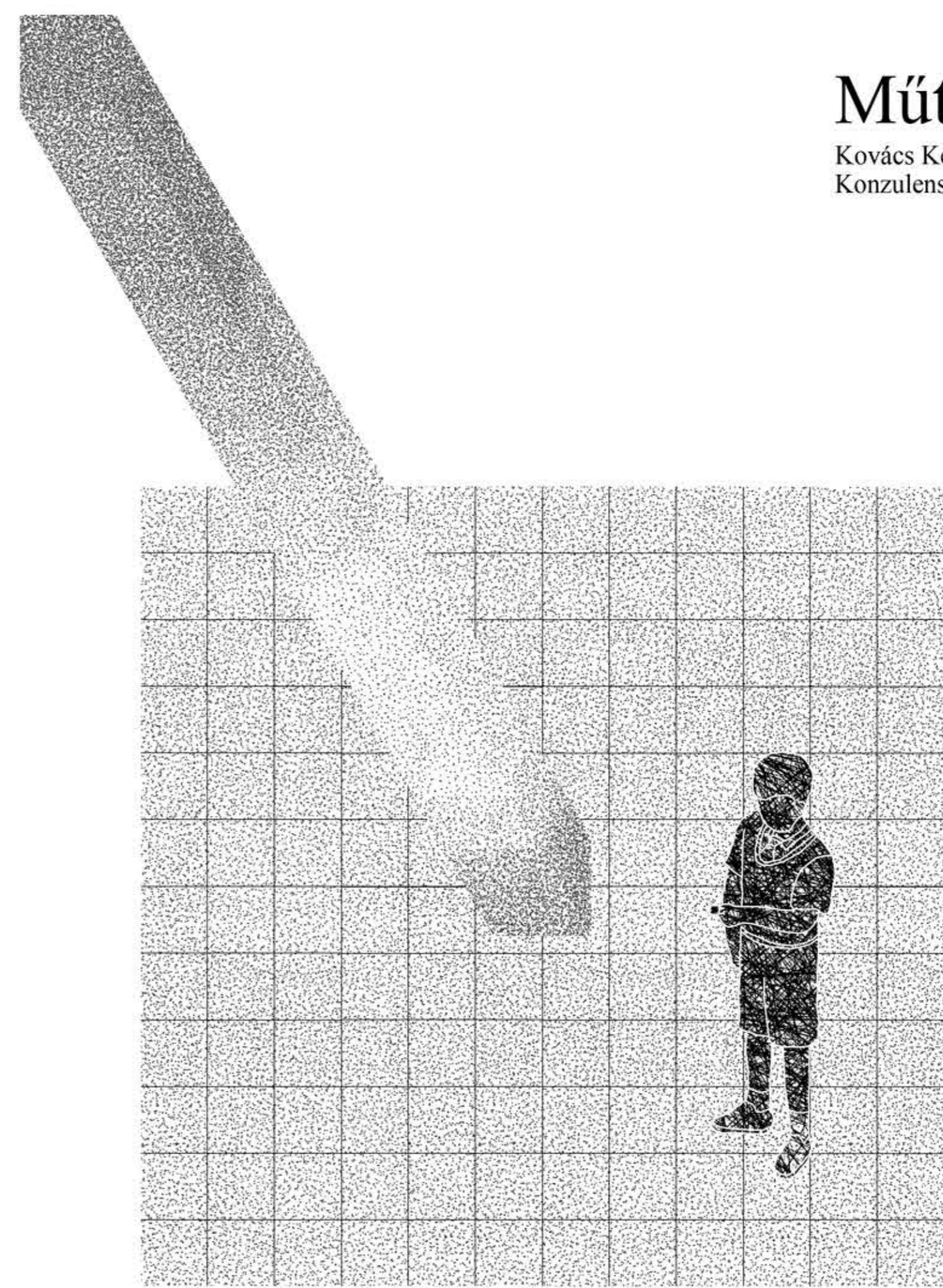

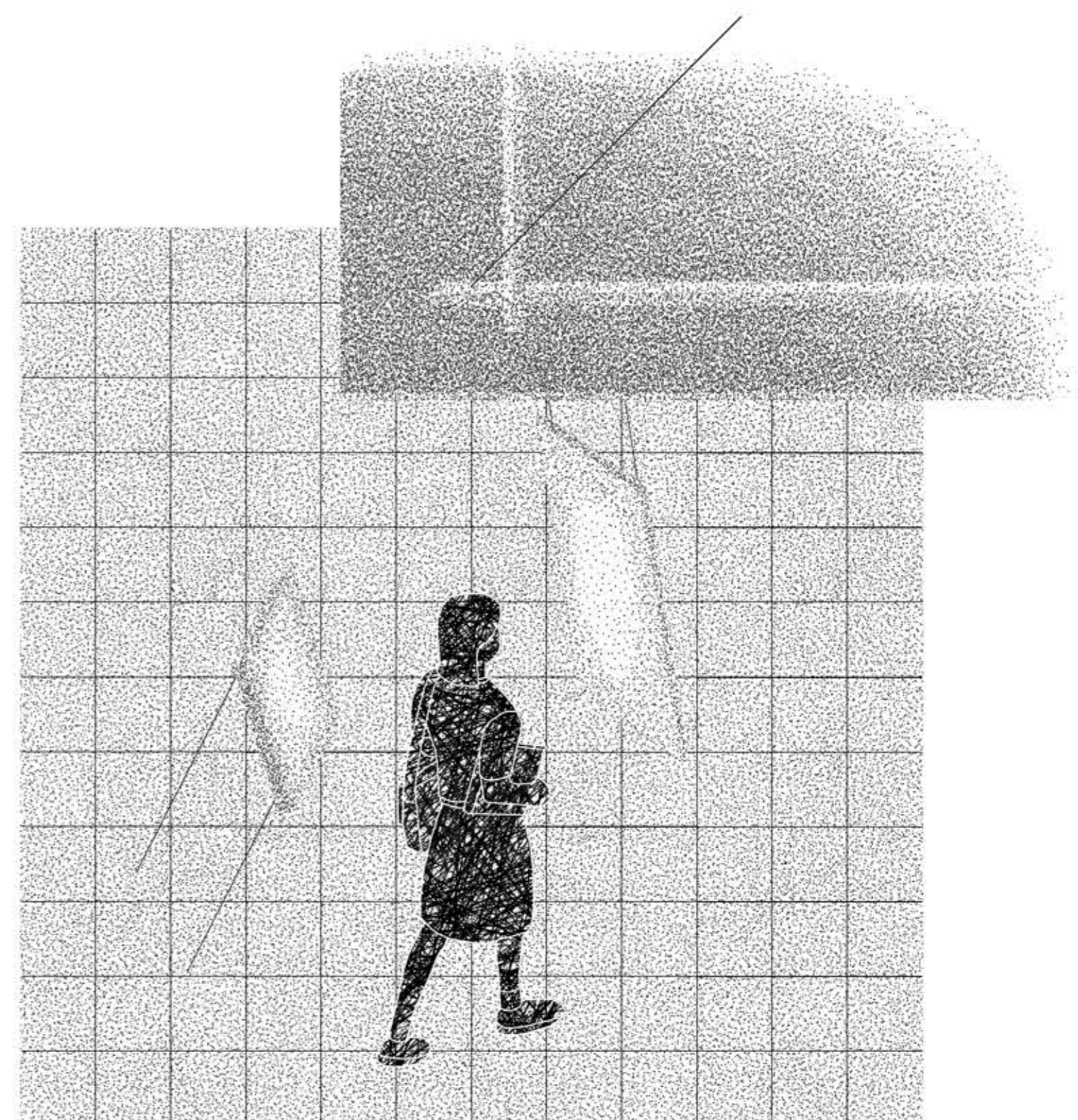

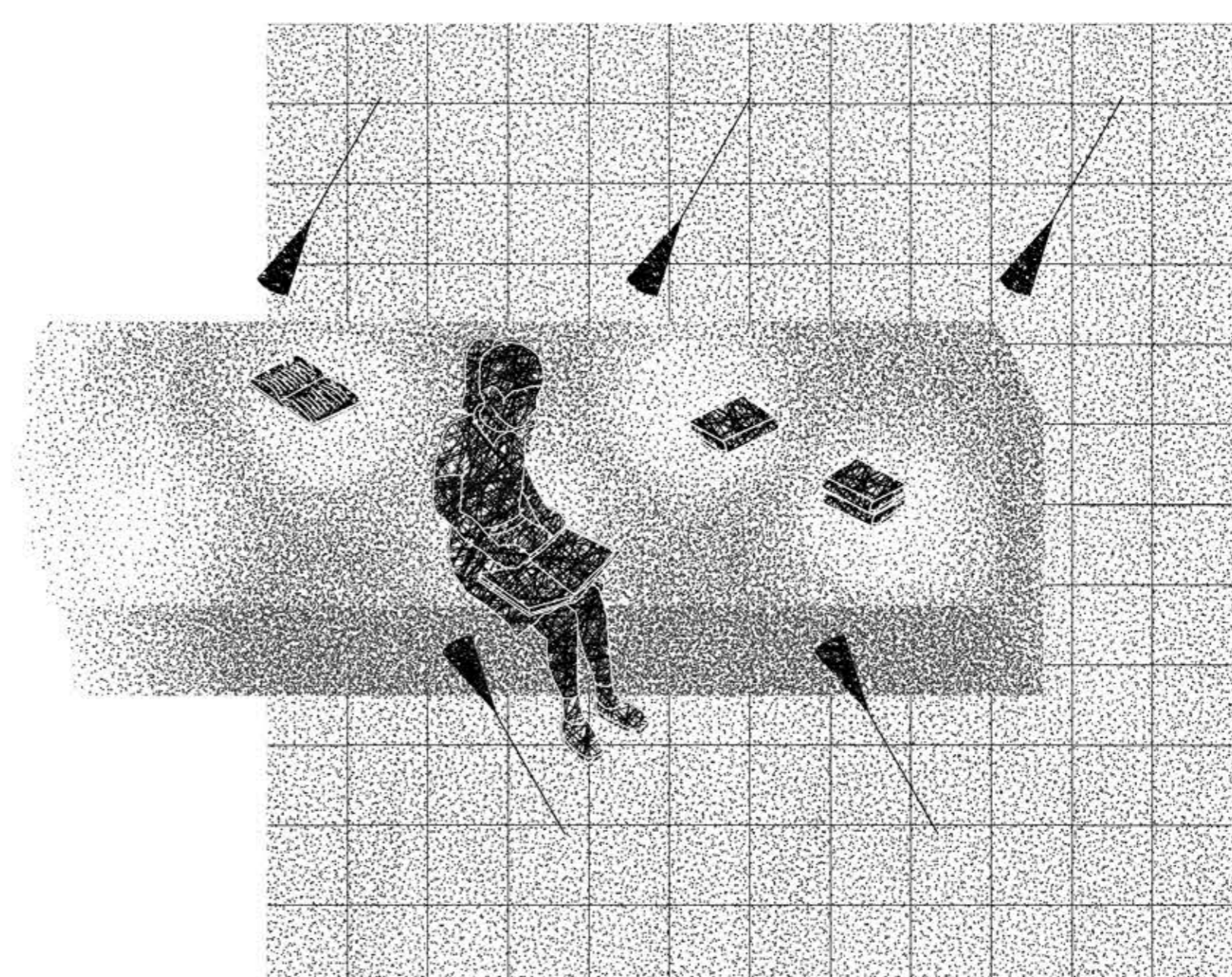
Axonometria a térről 1:100

Axonometria az oszlopról 1:25

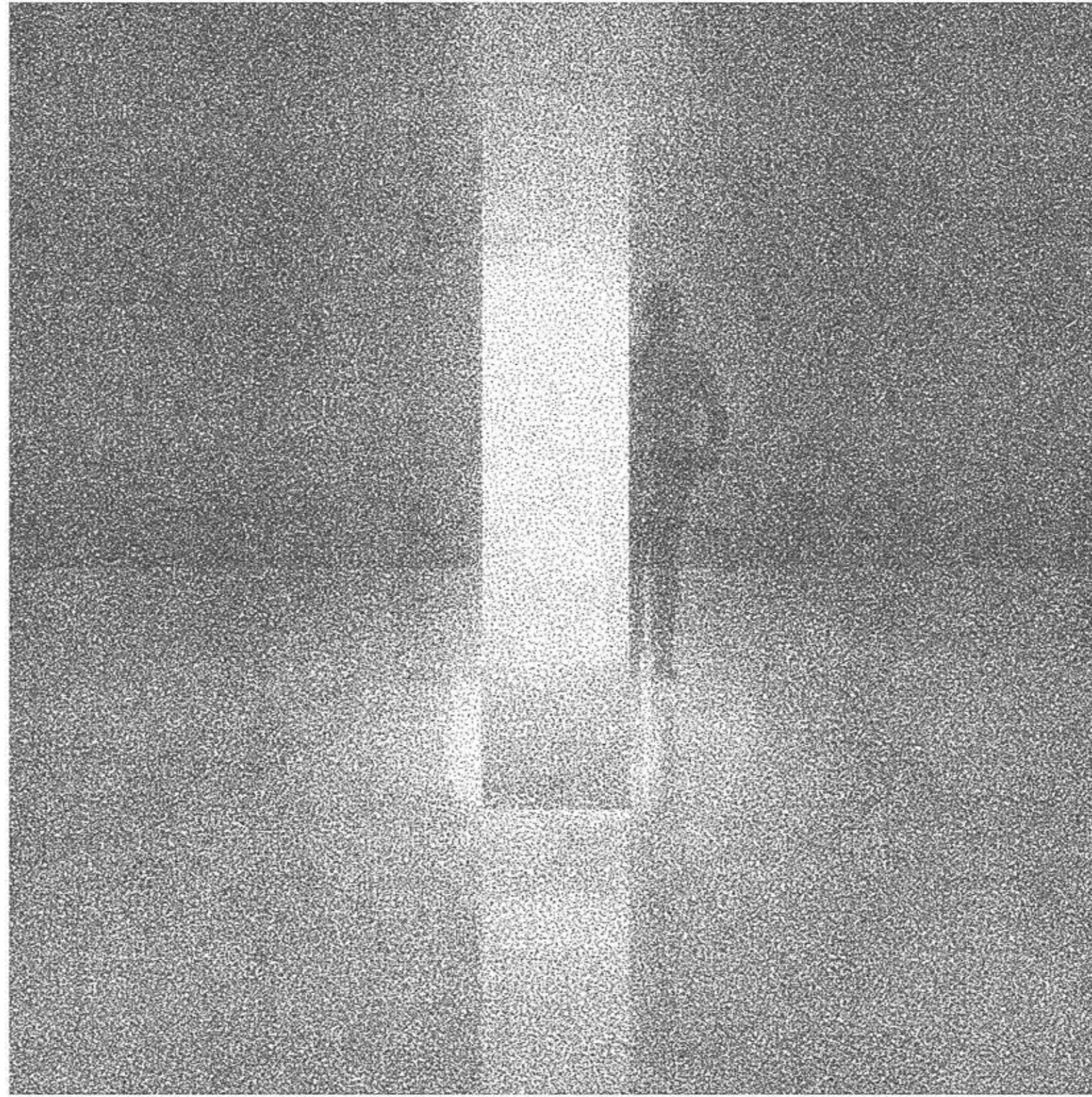

Axonometria a belógatott födémről 1:25

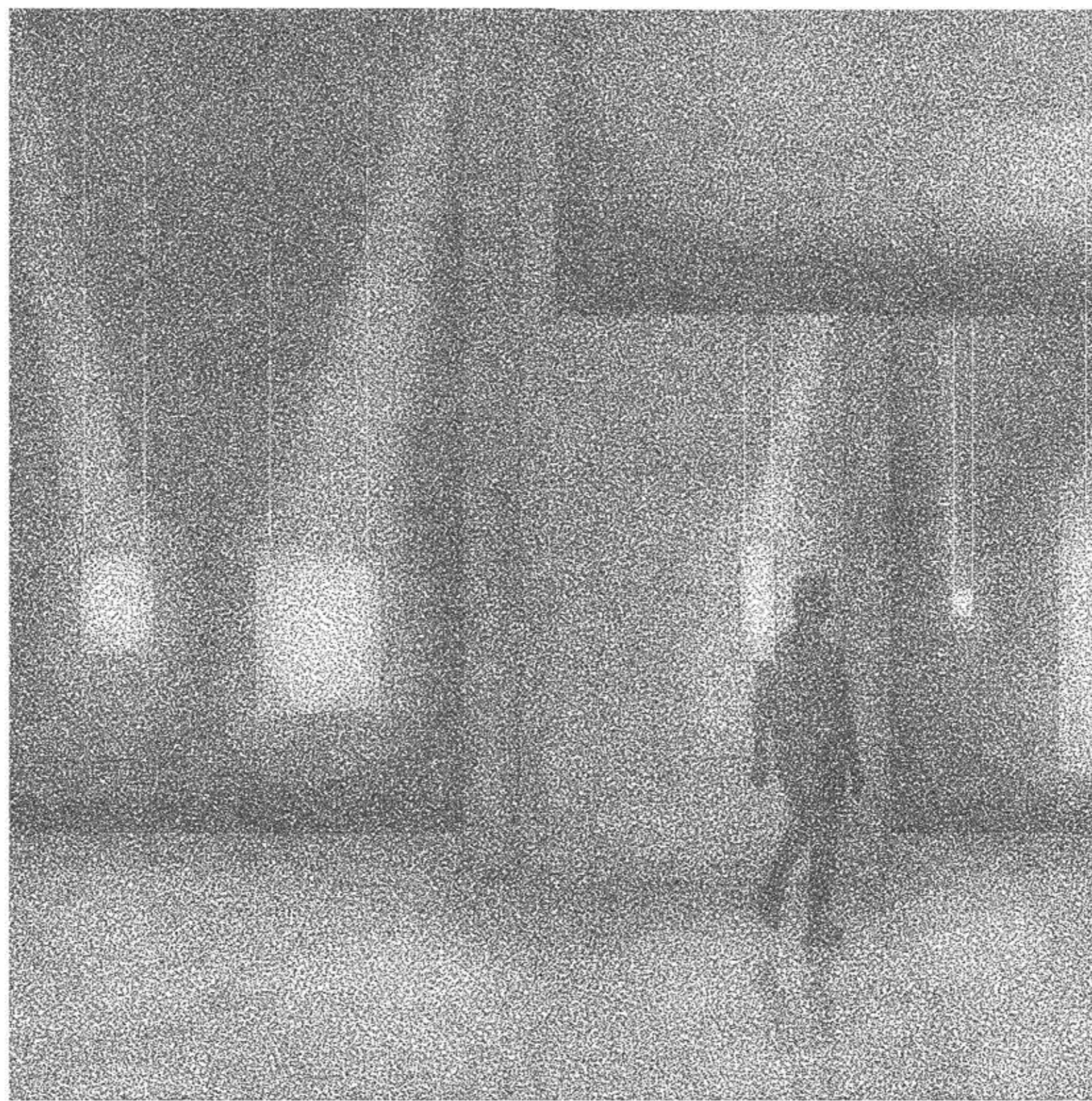

Axonometria a padról 1:25

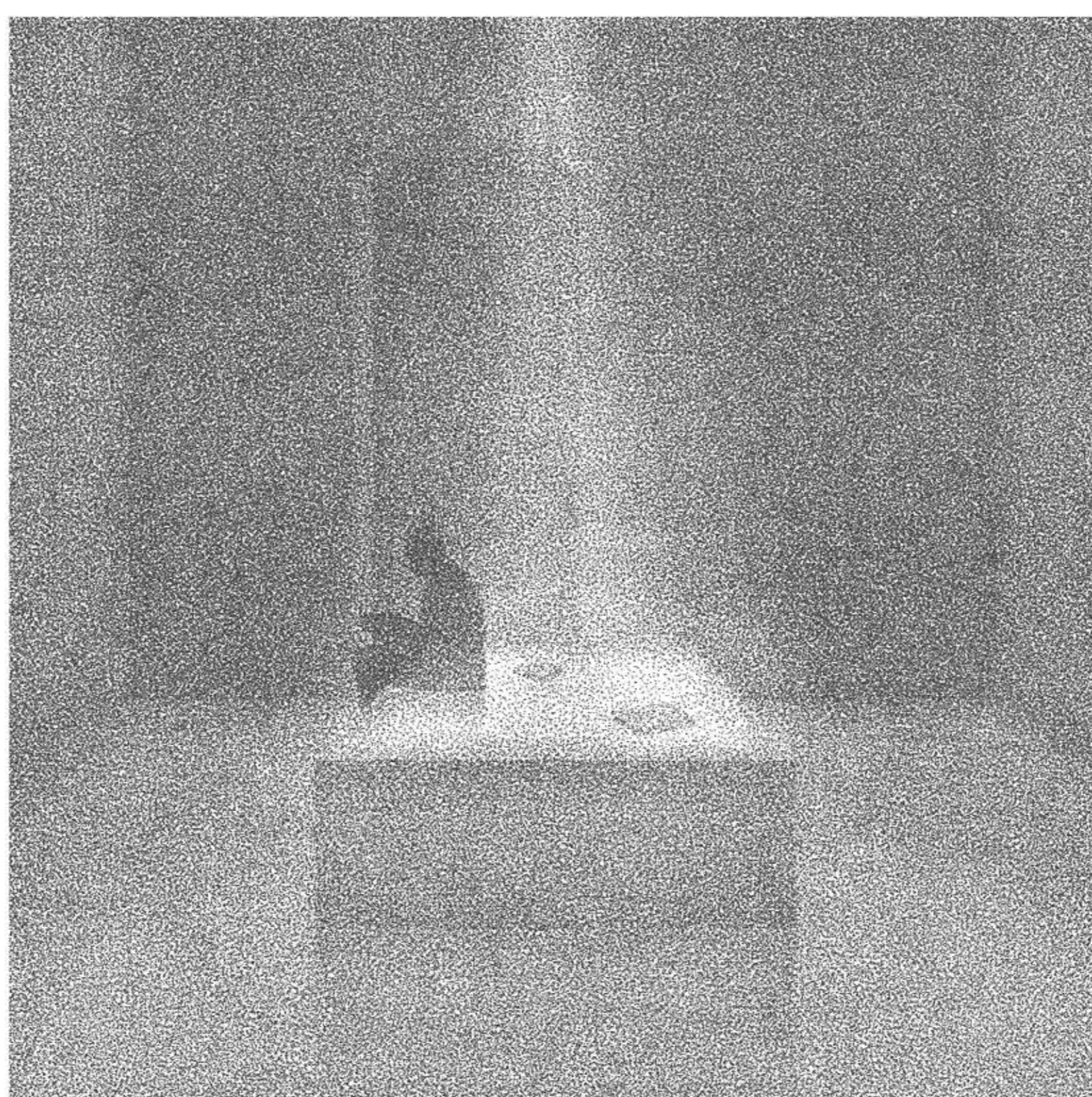

Oszloptér

Kiállítóter

Olvasóter